Tækifærin í aukinni framleiðni

Konráð S. Guðjónsson
Kontext ehf.

Ferðaþjónustudagurinn
23. október 2025

Framleiðni í ferðaþjónustu

Tækifærin til að auka framleiðni

Samkeppnishæfni ferðaþjónustu

Leiðin áfram

Hvað er framleiðni?

Í sinni einföldustu mynd:

$$Framleiðni\ vinnuafls = \frac{Verðmætasköpun}{Heildarfjöldi\ vinnstunda}$$

Þar sem verðmætasköpun er verg landsframleiðsla, vinnsluvirði eða þáttatekjur

Fleira en vinnuafl ræður verðmætasköpun

Verðmætasköpun=

$$Heildarþáttaframleiðni\ \times f(fjármagn, vinnuafl)$$

Hvernig tökum við tillit til fjárfestinga?

Að bera saman framleiðni vinnuafls milli atvinnugreina segir í raun lítið

Samband framleiðni og vægi fjármagns í rekstri

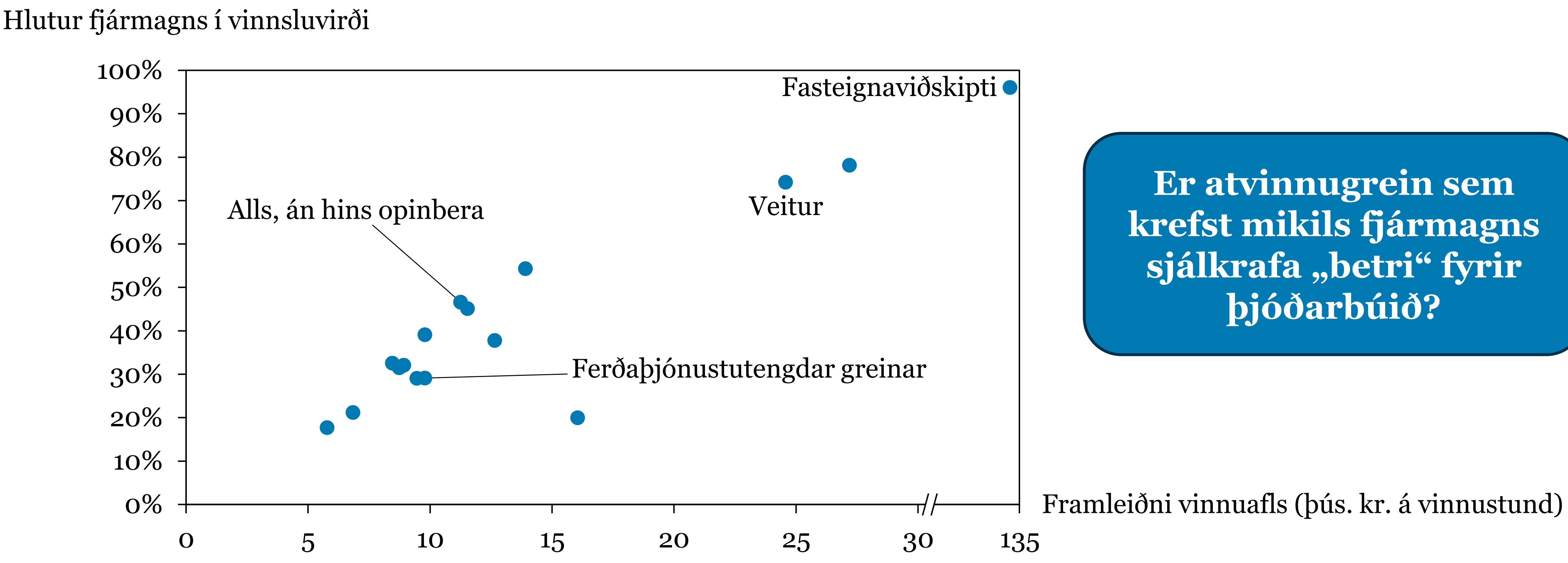

Er atvinnugrein sem krefst mikils fjármagns sjálkrafa „betri“ fyrir þjóðarbúið?

Heimild: Hagstofa Íslands, eigin útreikningar

Þróun framleiðni getur þó gefið sterkar vísbendingar

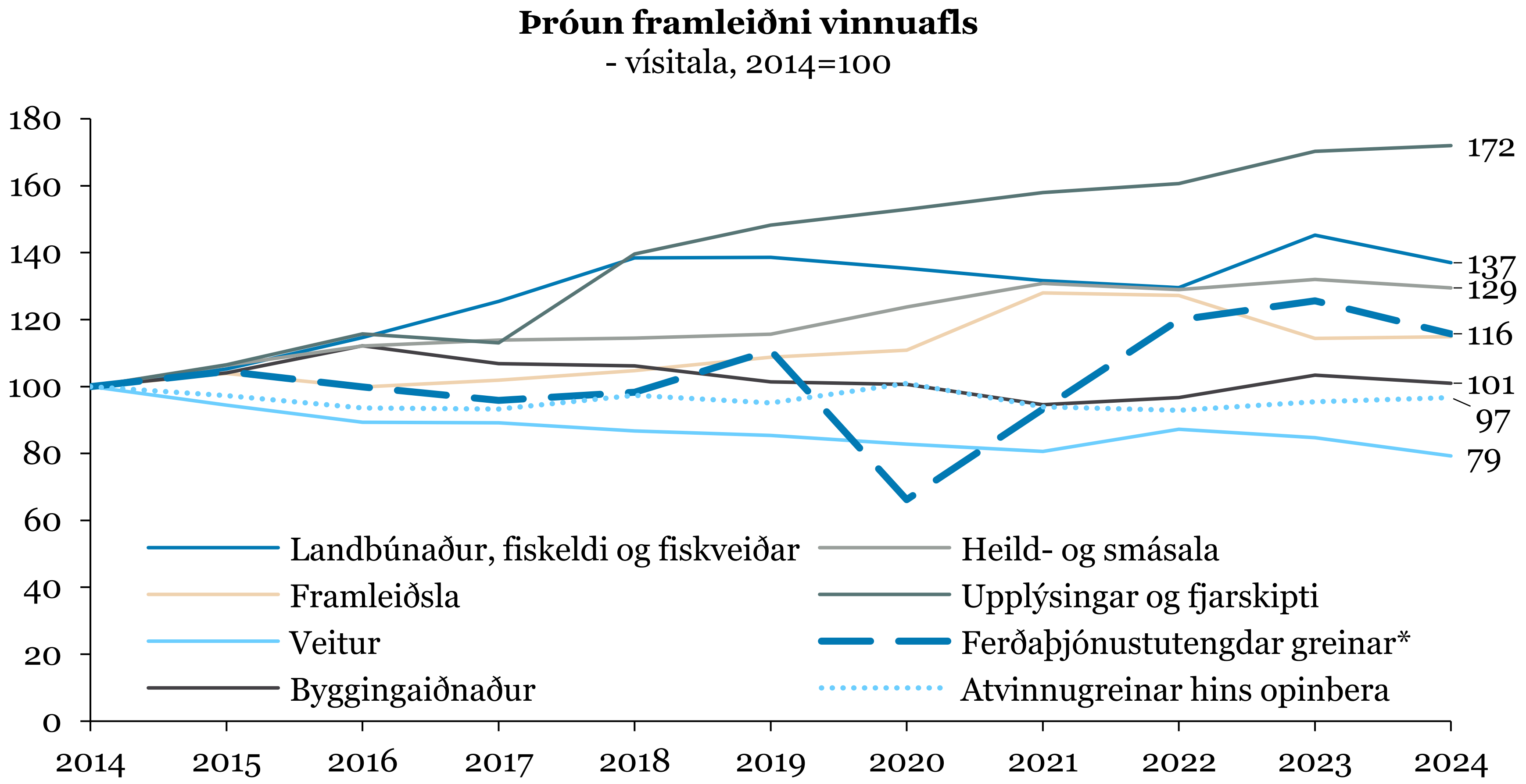

Heimild: Hagstofa Íslands, eigin útreikningar. *Flug, gisting og veitingar, ferðaskrifstofur o.þ.h. og ýmis leigustarfsemi

Ítarlegar upplýsingar um þróun framleiðni ferðaþjónustu í uppfærðum ferðaþjónustureikningum

Þróun framleiðni vinnuafls
- vísitala, 2010=100

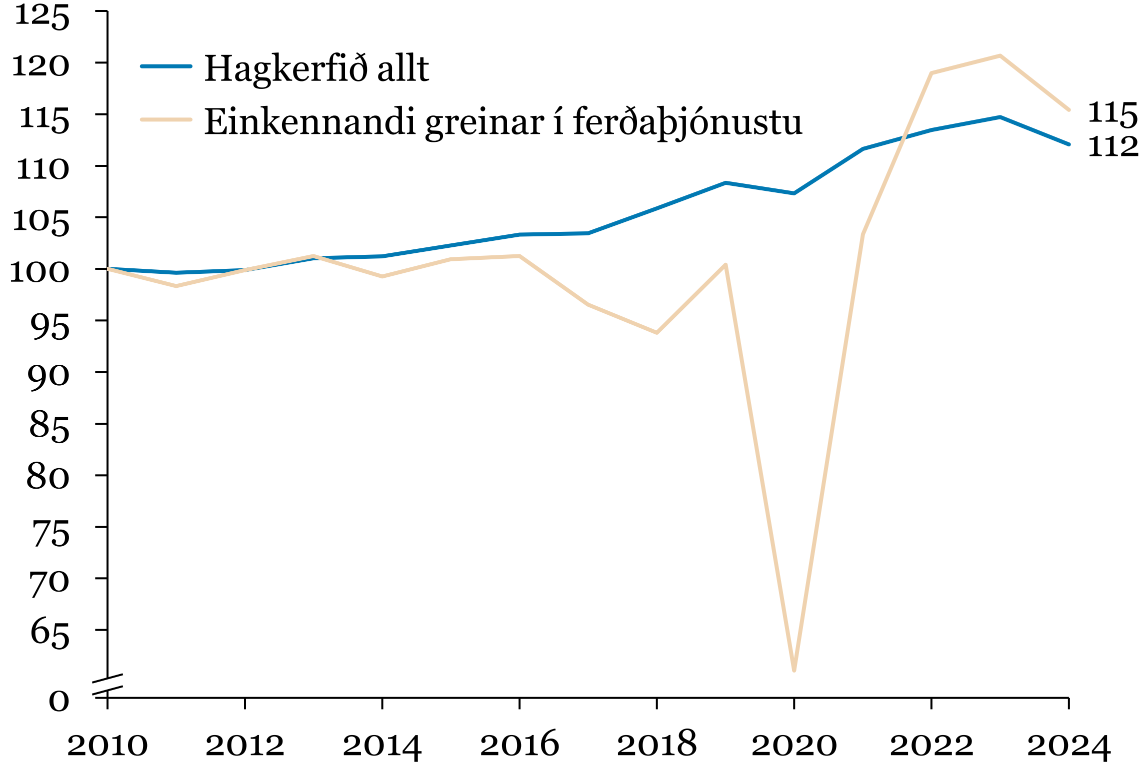

Samanlagður vöxtur framleiðni 2010-2024
- Einkennandi greinar ferðaþjónustu

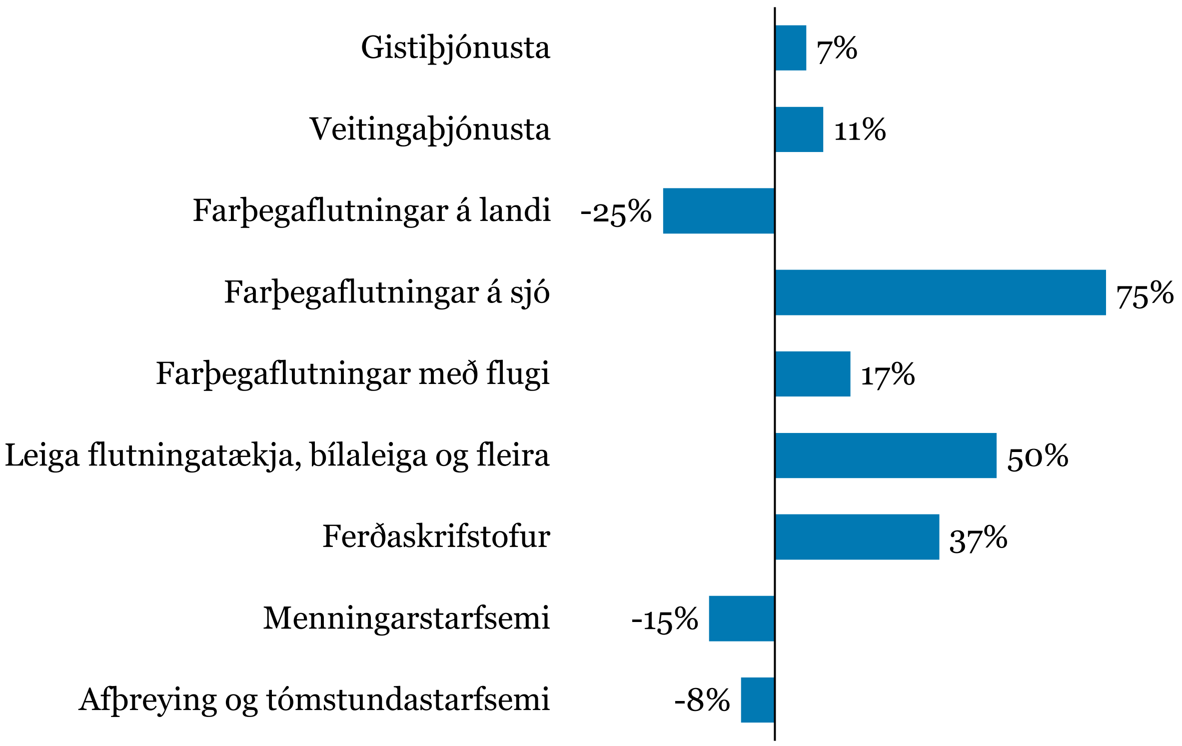

Heimild: Hagstofa Íslands, eigin útreikningar

Hvernig stöndum við í sameiginlegum skilningi á þróun framleiðni?

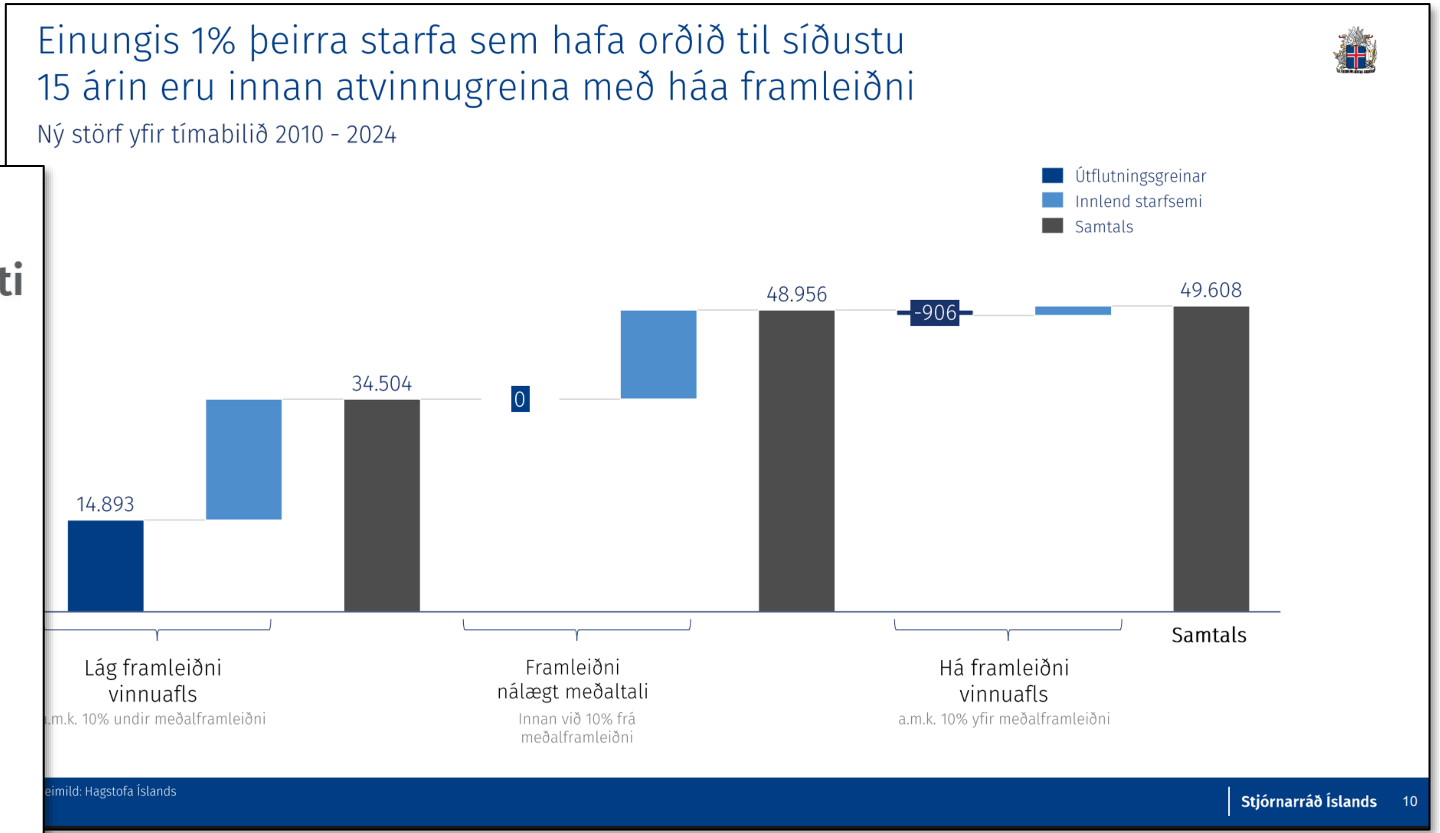

Staðreyndin er að framleiðni hefur almennt vaxið hraðar hér en í samanburðarríkjum

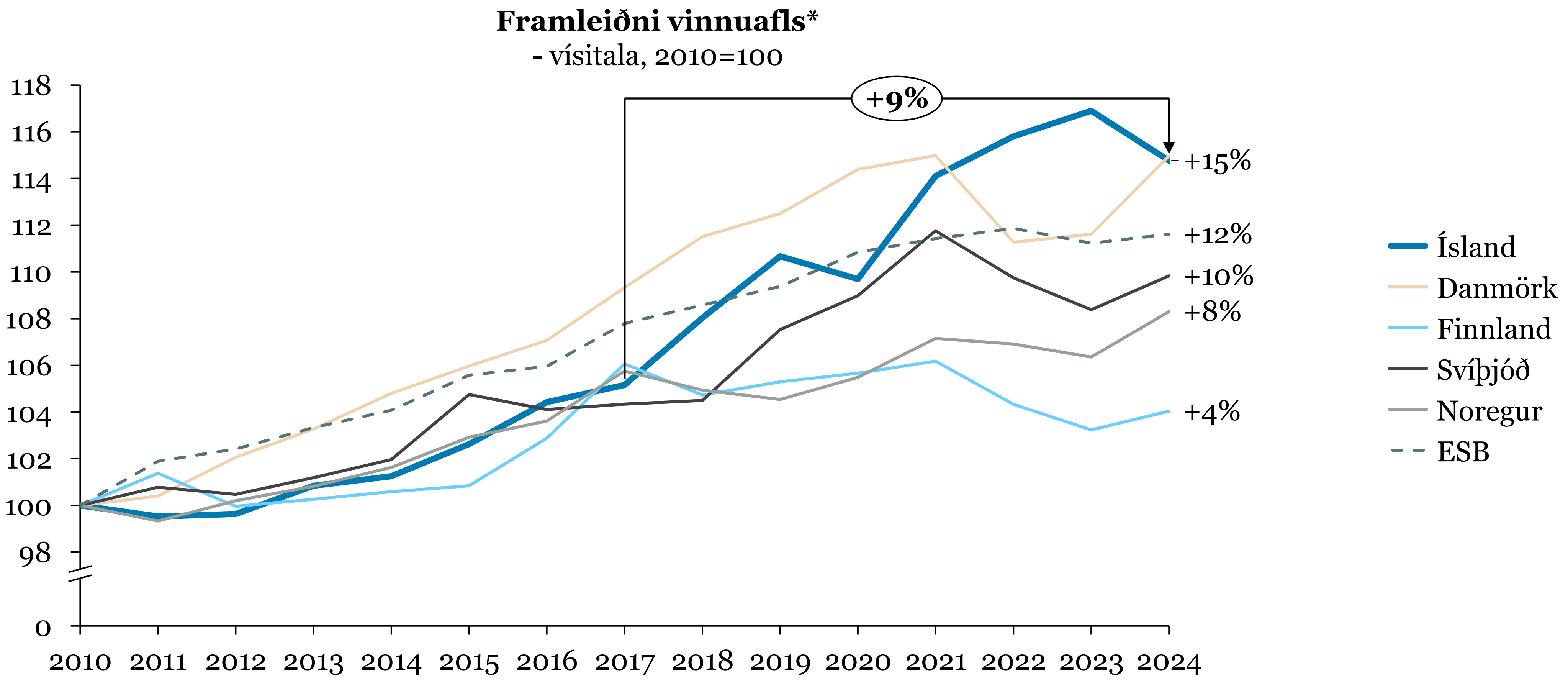

Heimild: Eurostat. *Nýjustu tölur eru bráðbirgðatölur og hafa haft mikla tilhneigingu til að breytast í tilfelli Íslands síðustu ár

Einföld framleiðni mælist mjög misjöfn því greinar eru misfjármagnsfrekar og eðlisólíkar

Framleiðni vinnuafls atvinnugreina 2024
- Vinnsluvirði á vinnustund, þús. kr.

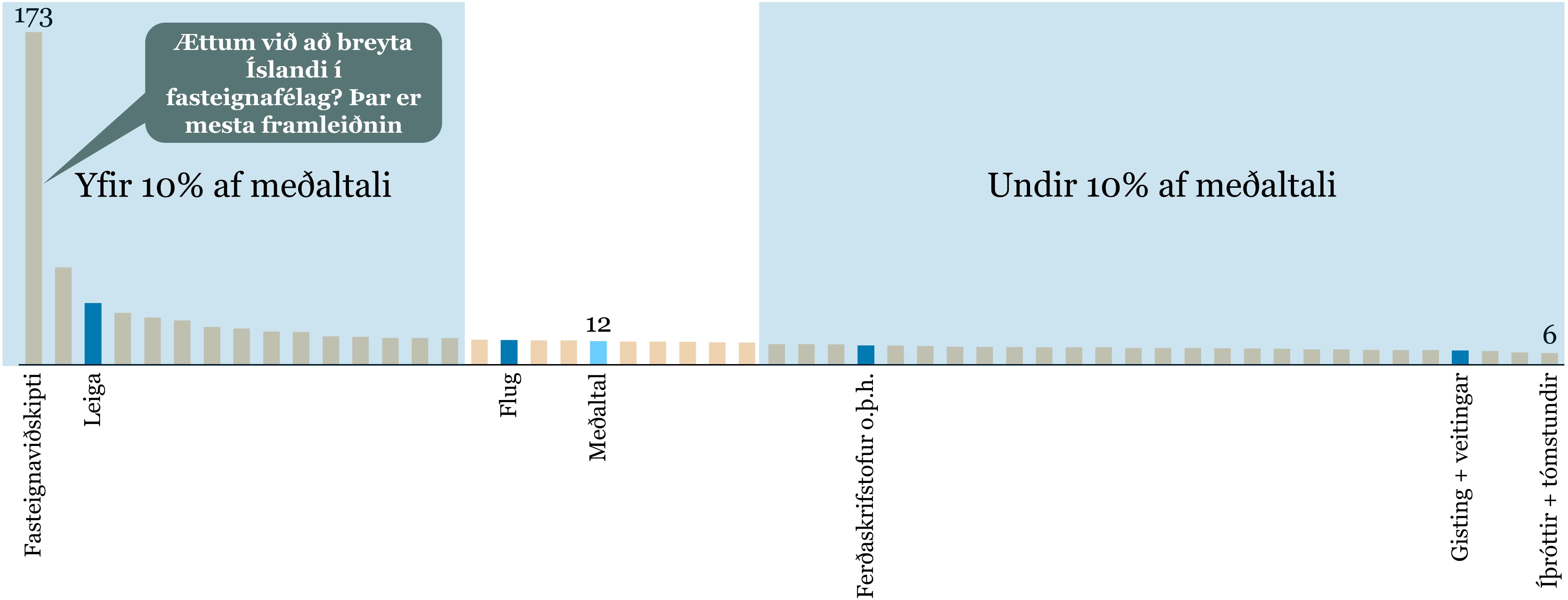

Heimild: Hagstofa Íslands, eigin útreikningar

Fræðilega séð eru laun hærri eftir því sem störfin sjálf skila meiri framleiðni

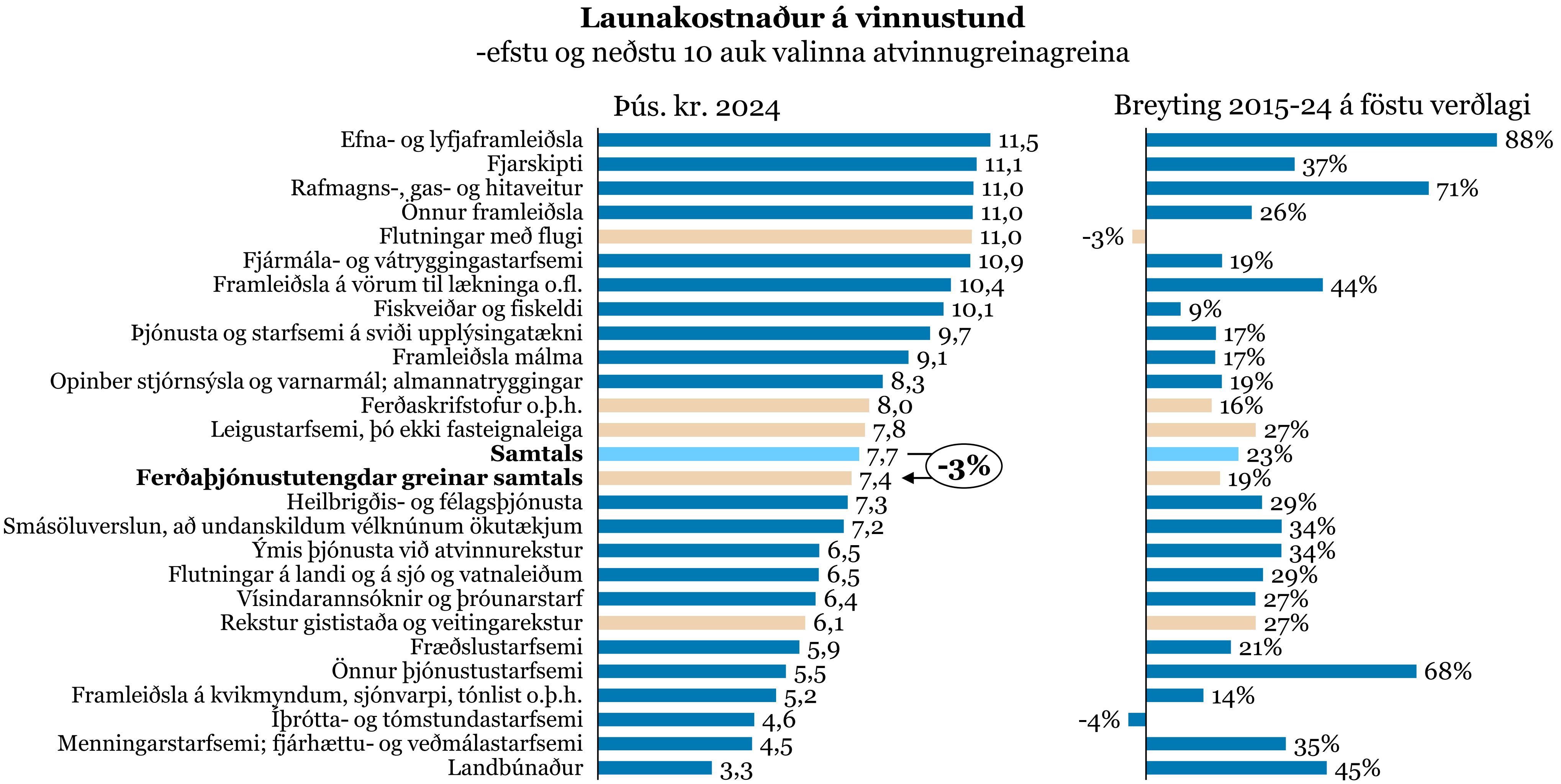

Heimild: Hagstofa Íslands

Hvar hafa störfin orðið til eftir hvort laun eru há eða lág? Þá birtist ólík mynd

Framleiðni vinnuafls atvinnugreina 2024
- Vinnsluvirði á vinnustund, þús. kr.

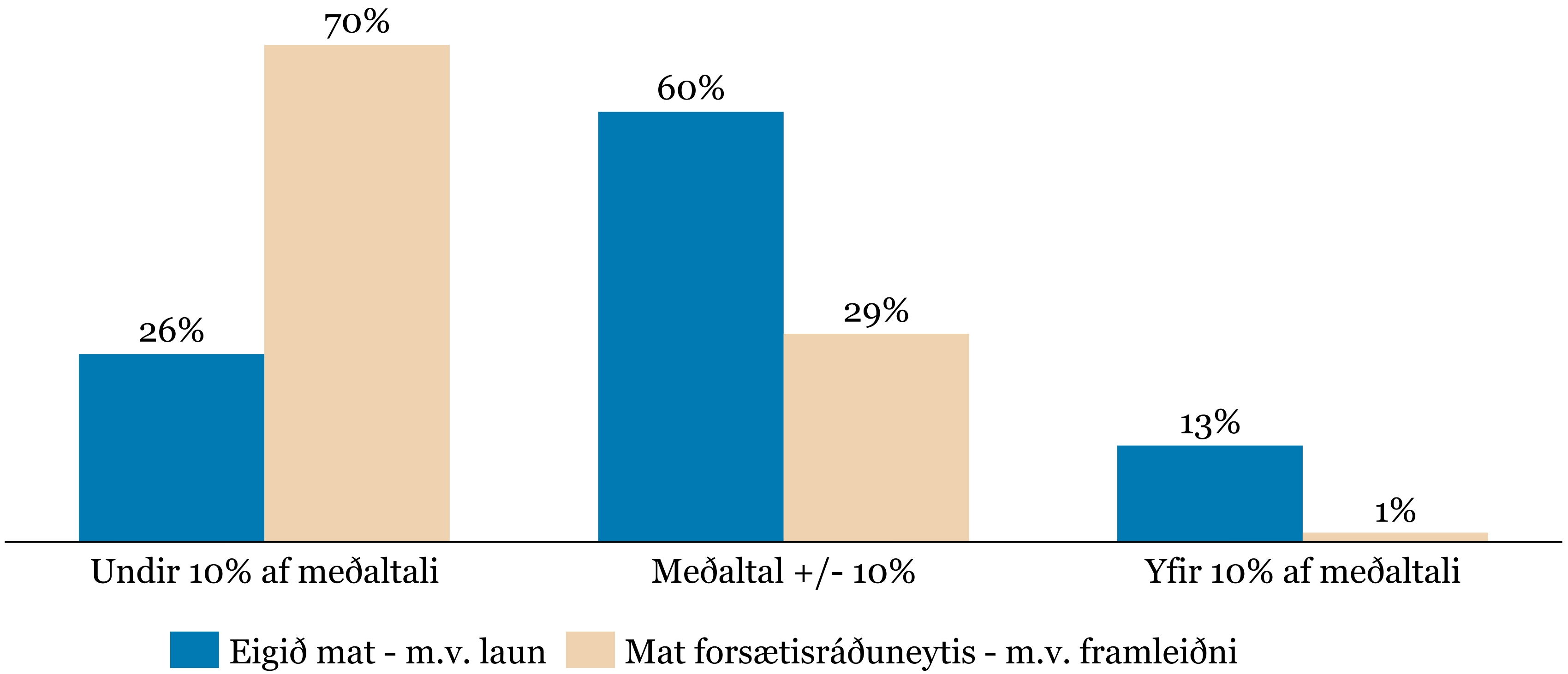

Heimild: Hagstofa Íslands

Framleiðni í ferðaþjónustu

Tækifærin til að auka framleiðni

Samkeppnishæfni ferðaþjónustu

Leiðin áfram

Miklar fjárfestingar hafa aukið framleiðni – umfangið slíkt að greinin á líklega enn eftir að nýta þær til fulls

Fjárfesting í ferðaþjónustutengdum greinum
-ma.kr. á verðlagi 2024

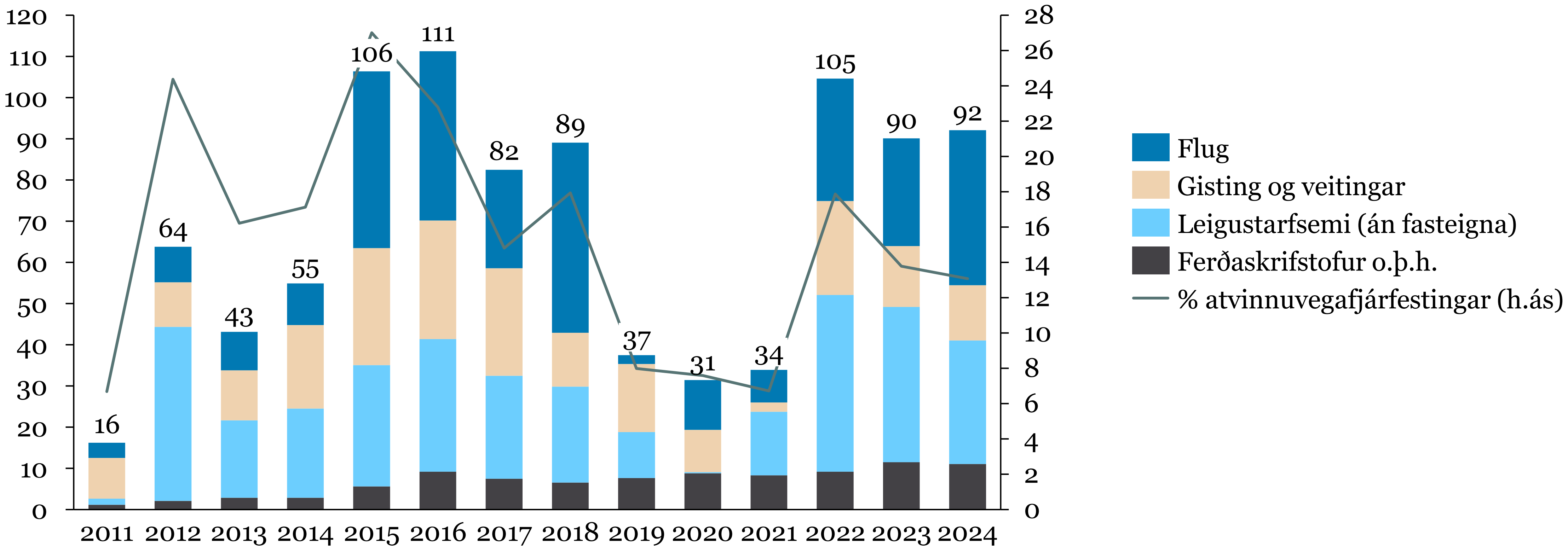

Heimild: Hagstofa Íslands

Nýting gistirýma góð, en gæti verið betri

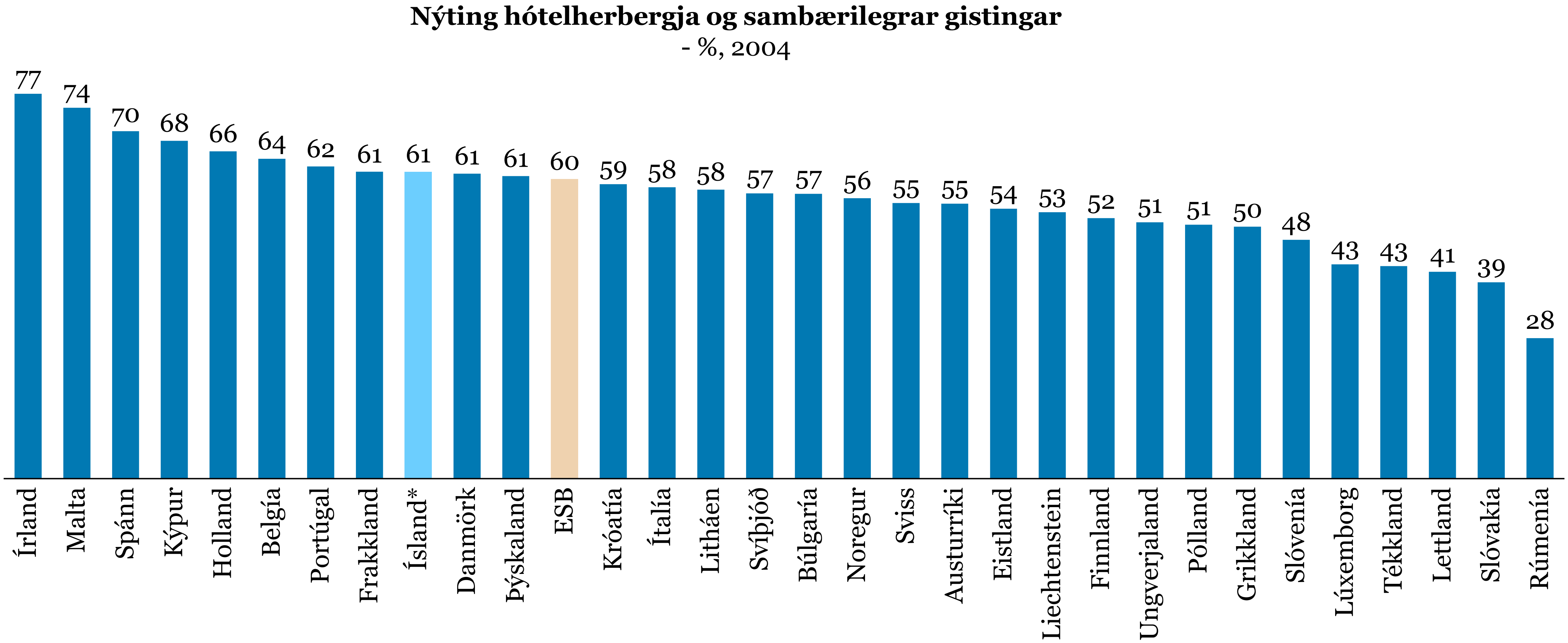

Heimild: Eurostat, Hagstofa Íslands. *2023 framreiknað með tölum Hagstofunnar um hótelgistingu

Mikil árstíðasveifla er dragbítur á framleiðni – fremur mikil hér á landi

Dreifing veltu í gistingu
- % af meðaltali 2024

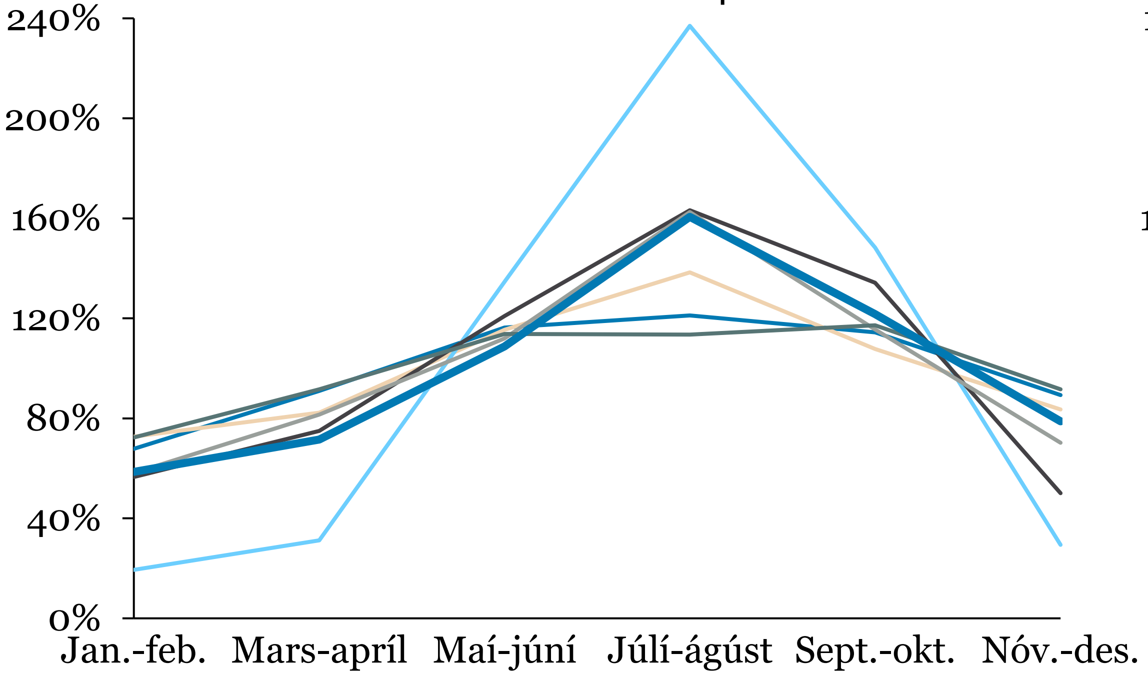

Dreifing veltu í farþegaflutningum með flugi
- % af meðaltali 2024

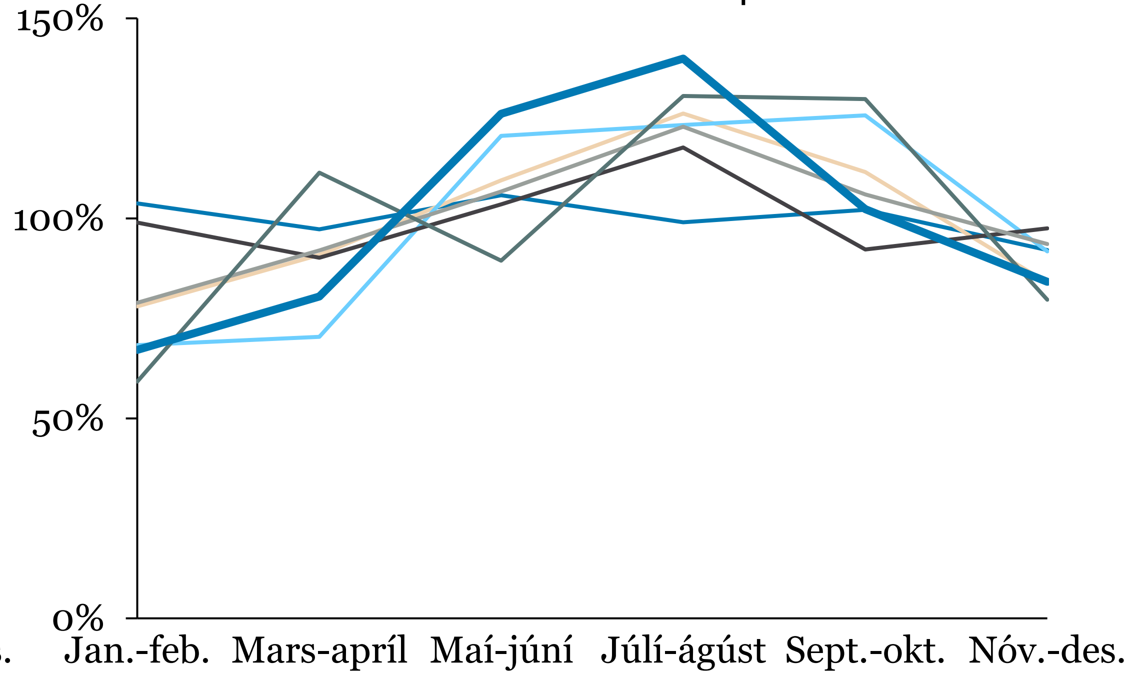

Danmörk Noregur Grikkland Ítalía Spánn Þýskaland Ísland

Heimild: Eurostat, Hagstofa Íslands. *2023 framreiknað með tölum Hagstofunnar um hótelgistingu

Löðum til landsins tekjuháa ferðamenn en markmiðið hlýtur að vera að gera enn betur

Tekjur erlendra ferðamanna
- Í samanburði við tekjur í heimalandi

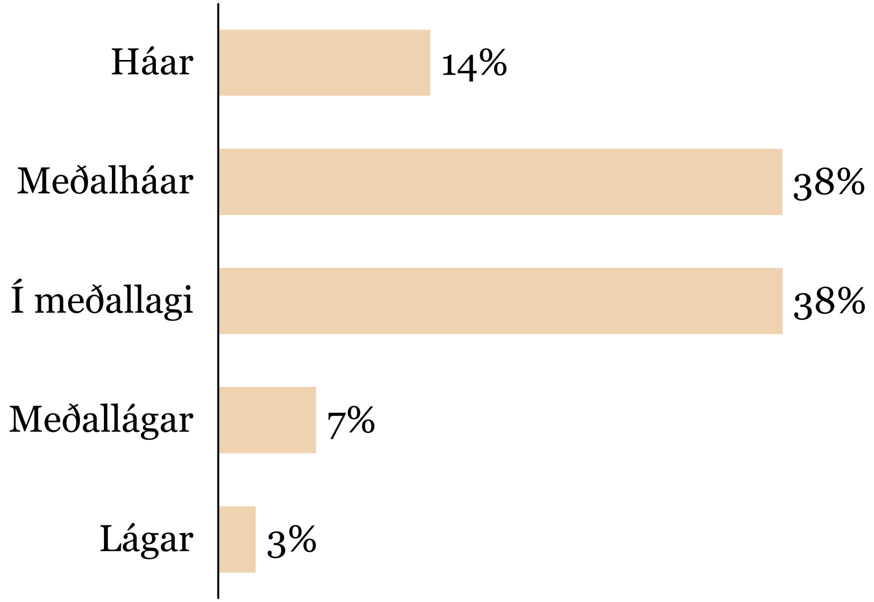

Neysla á hvern ferðamann á föstu verðlagi í erlendri mynt*
- þús. kr. á verðlagi og gengi 2024

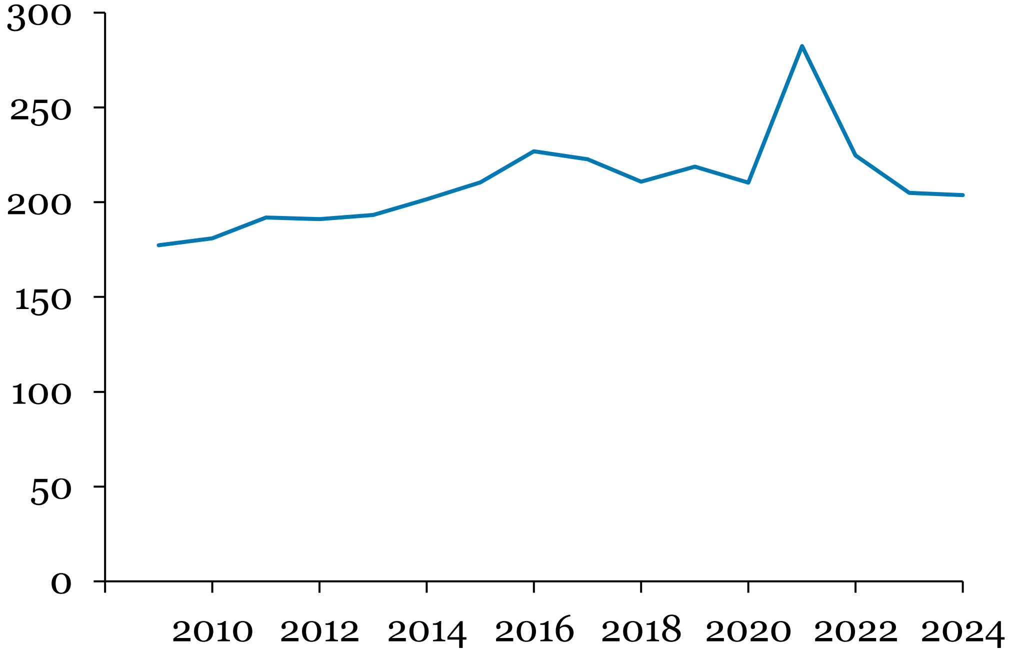

Heimildir: Ferðamálastofa, Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands. *Leiðrétt fyrir áætlun um ferðalög erlendra ríkisborgara serm búsettir eru á Íslandi

Framleiðni í ferðaþjónustu

Tækifærin til að auka framleiðni

Samkeppnishæfni ferðaþjónustu

Leiðin áfram

Framleiðnivöxtur í gisti- og veitingarekstri hér er góður miðað við samanburðarríki

Árlegur vöxtur framleiðni í gisti- og veitingaþjónustu
- %, 2003-23

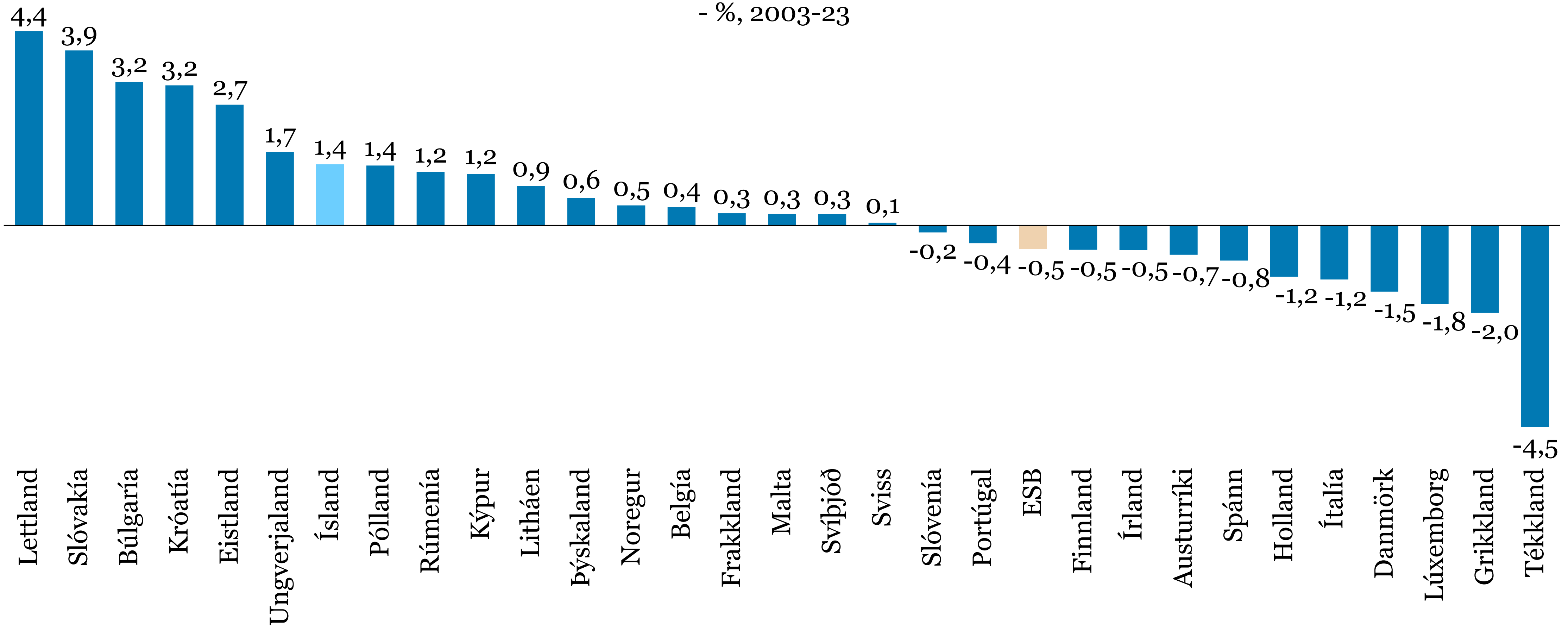

Heimild: Hagstofa Íslands

Launakostnaður hár – afkoma fín

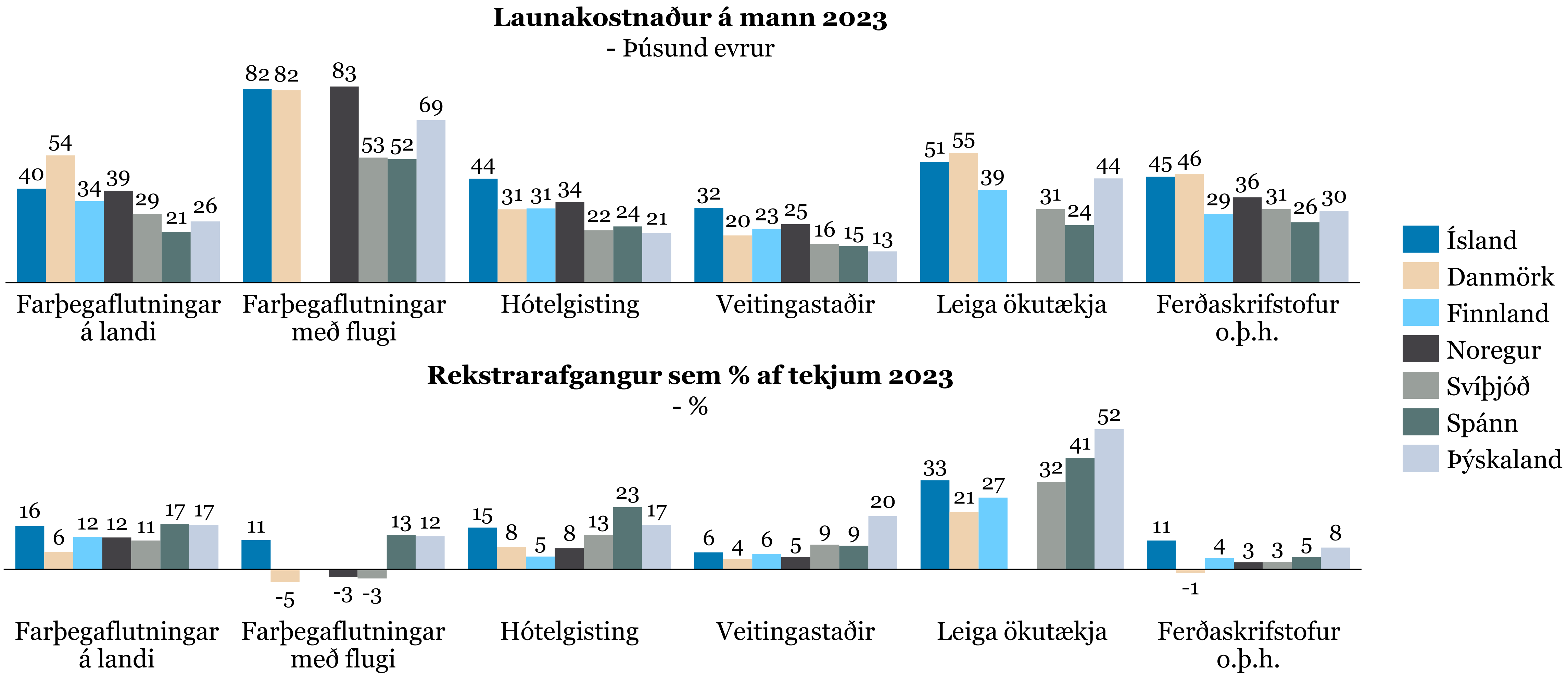

Heimild: Hagstofa Íslands

Hátt raungengi dregur úr samkeppnishæfni og reynir á allar útflutningsgreinar

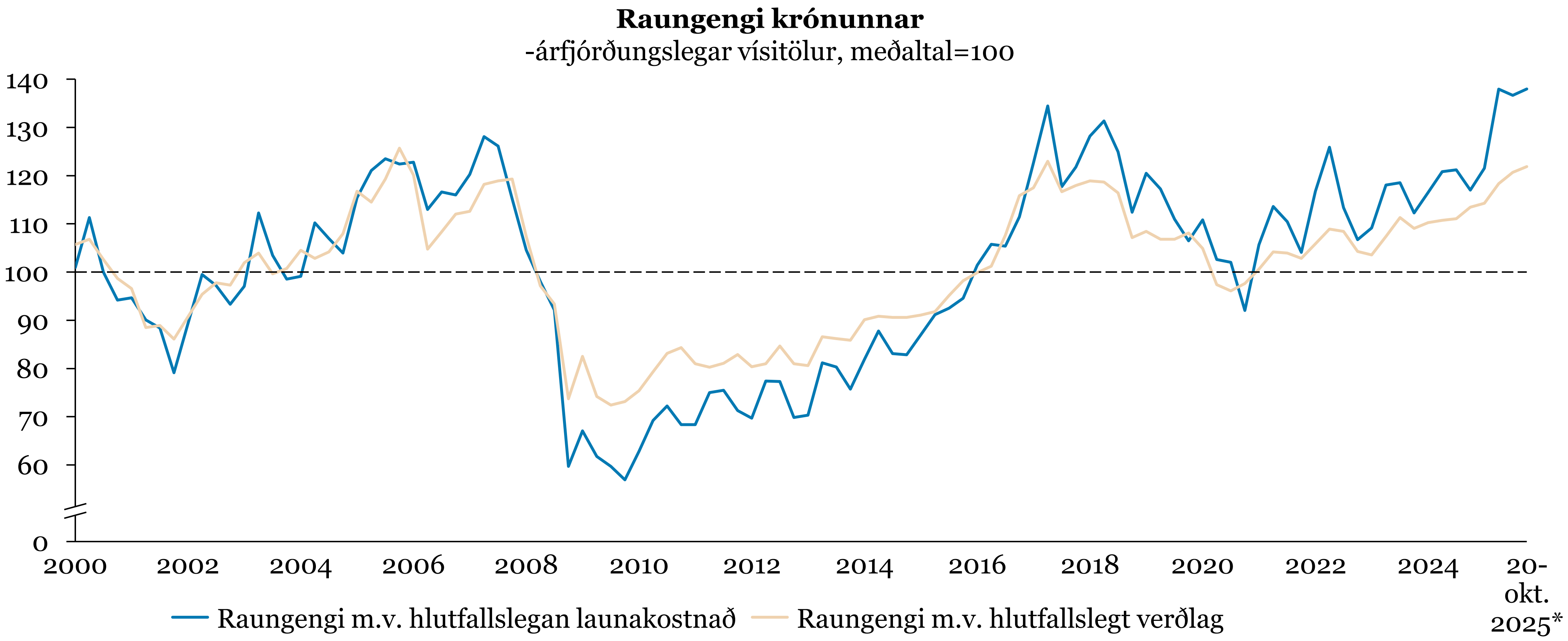

Heimild: Seðlabanki Íslands, Eurostat, FRED. *eigin útreikningar og áætlun

Ísland er mjög dýrt land, sama hvernig á það er litið

Hlutfallslegt verðlag
- Vísitölur miðað við ESB=100[1]

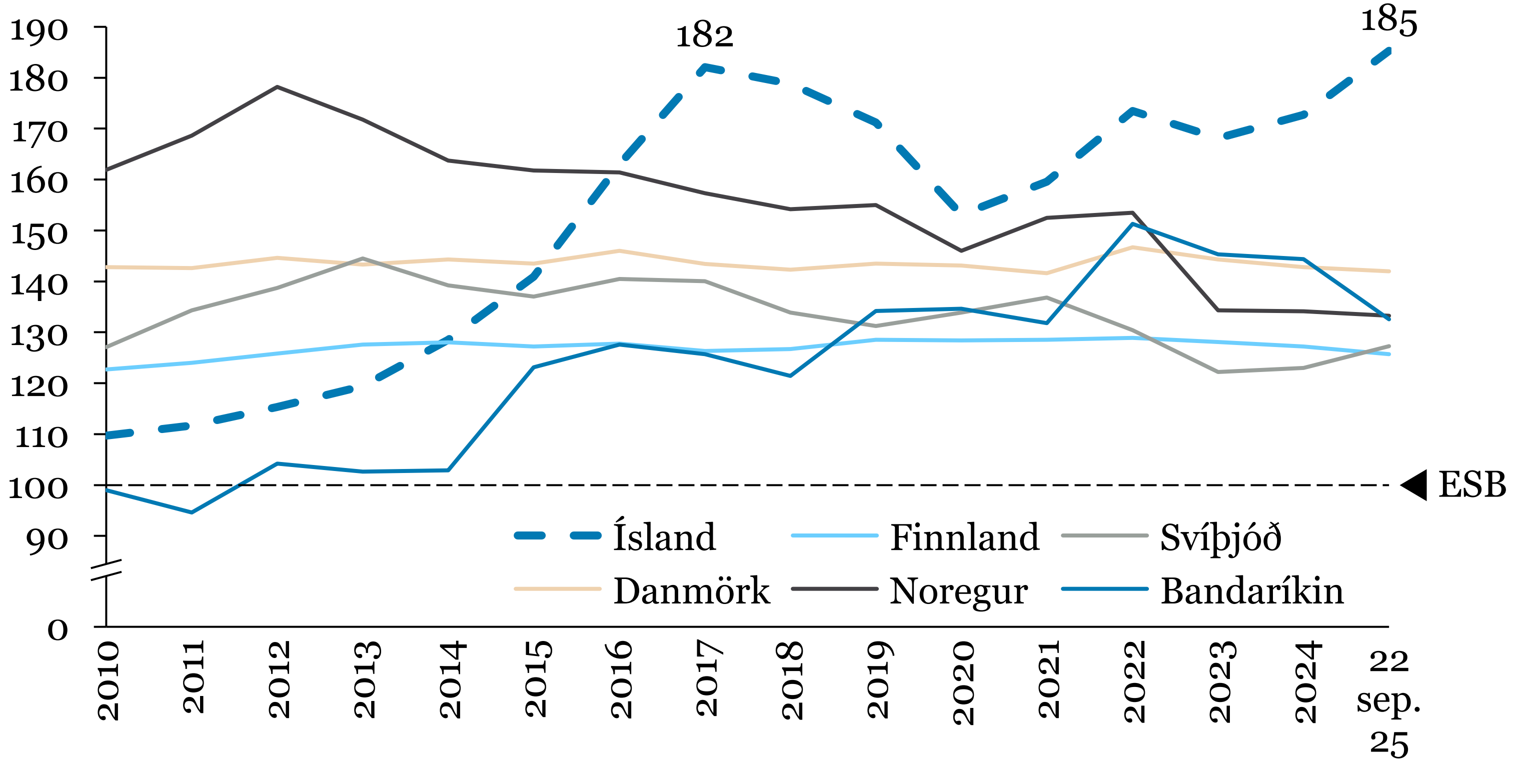

Hlutfallslegt verðlag 22. september sl.
- ESB=100[1]

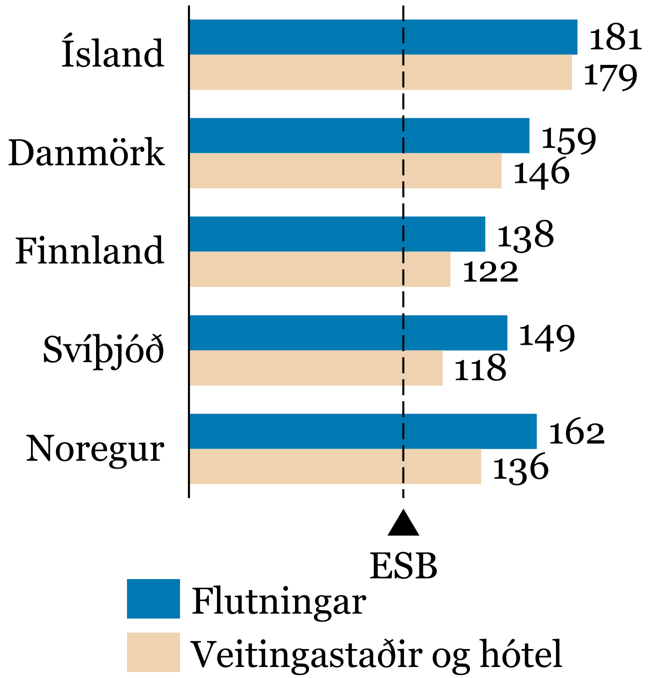

Heimildir: Eurostat, FRED, Seðlabanki Íslands. [1]Gögn fyrir september 2025 framreiknuð miðað við HICP og gengi frá 2024.

Hæstu laun í heimi? Sennilega

Launakostnaður á vinnustund í viðskiptahagkerfinu
- Í evrum

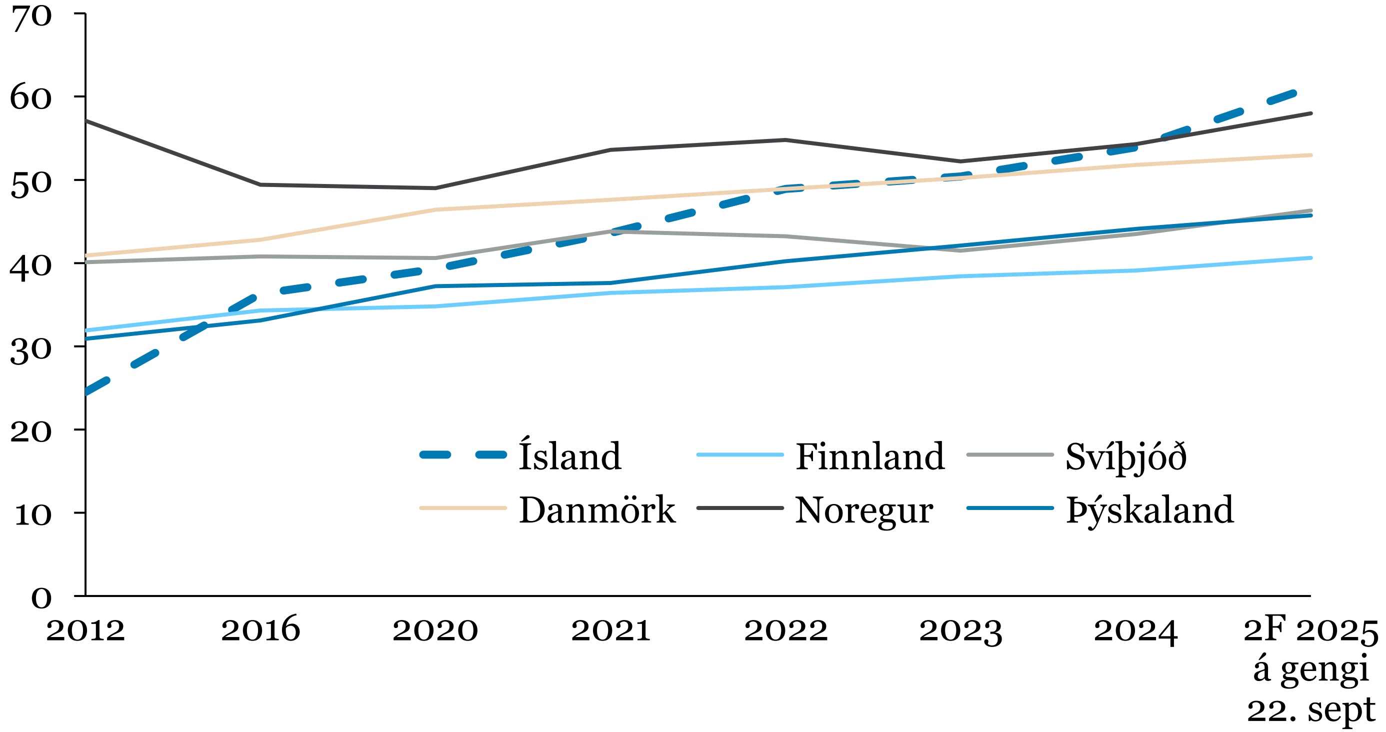

Launakostnaður á vinnustund
- 2F 2025 á gengi 22. sept, evrur

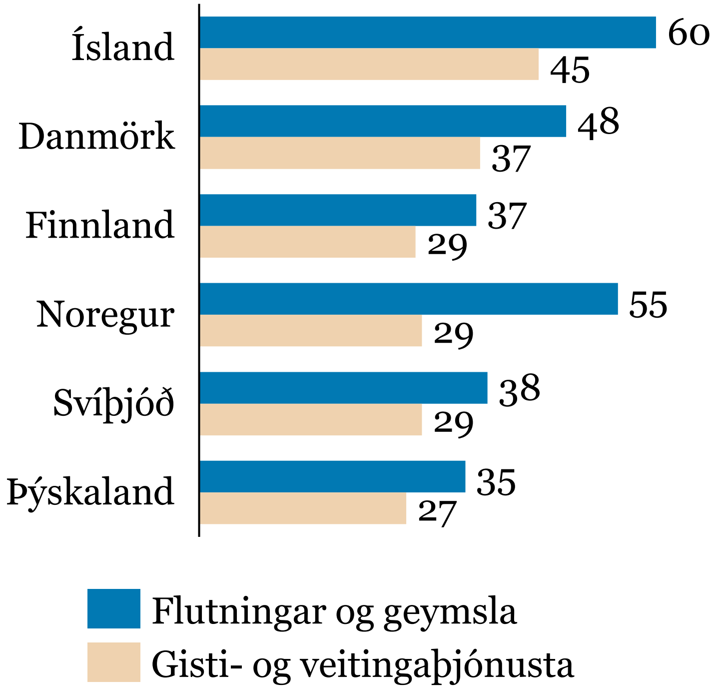

Heimildir: Eurostat, Seðlabanki Íslands.

Laun á Íslandi eru ekki bara há, heldur eru laun í ferðaþjónustu há á Íslandi

Launakostnaður á vinnustund í hlutfalli við viðskiptahagkerfið
- 2024, Evrópuríki

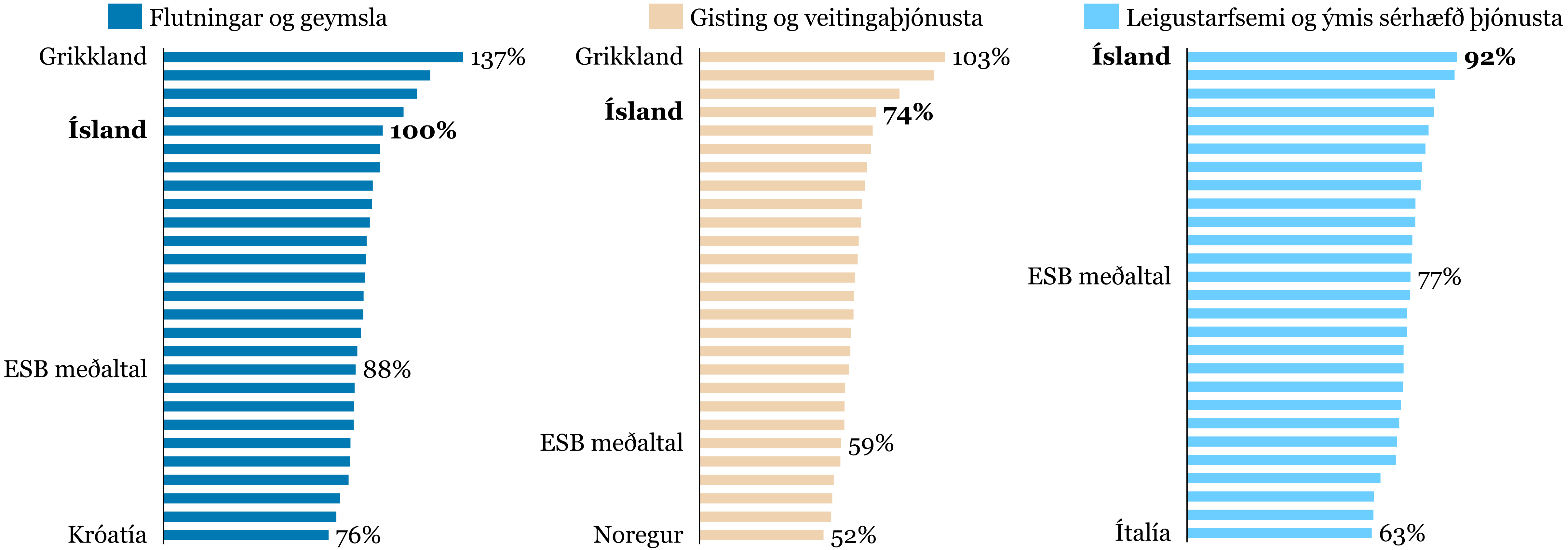

Heimild: Eurostat

Hátt raungengi getur, ef ástandið varir lengi, haft verulega neikvæð áhrif á ferðaþjónustu

Fræðin eru skýr…

1. Færri ferðamenn
2. Minni útgjöld í krónum og styttri dvöl þar sem tekjur og eignir ferðamanna eru í annarri mynt
3. Minni geta innlendra fyrirtækja til að keppa á alþjóðlegum markaði

…Og empírískar rannsóknir sömuleiðis

IMF (2023): 10% sterkara gengi leiðir til 1% færri ferðamanna en ella (rífleg vikmörk)

IMF (2017): Ferðamenn bregðast við hækkandi kostnaði með því að stytta ferðalög

Heimildir: International Monetary Fund. European Dept. (2017). *Iceland's Tourism Eruption. Ding, D., & Timmer, Y. (2023). Exchange rate elasticities of international tourism and the role of dominant currency pricing*

Framleiðni í ferðaþjónustu

Tækifærin til að auka framleiðni

Samkeppnishæfni ferðaþjónustu

Leiðin áfram

Skattlagning í deiglunni, enda fer hún vaxandi

Hækkun vörugjalda á ökutæki	Leggst þungt á bílaleigur – eftirspurn ferðamanna eftir rafbílum er hverfandi
Innleiðing kílómetragjalds	Ferðamenn keyra, eðli máls skv., marga kílómetra og útfærslan er flókin
Innviðagjald á skemmtiferðaskip	Stendur til að lækka en skaðinn er skeður
Innviða- og náttúrugjald	Óskrifað blað en allir skattar hafa áhrif

Hvað segja menn í ESB?

Lærdómur síðustu ára

- Það eru ágæt rök fyrir því að ferðaþjónusta greiði skatta (duh!)
- Ferðaþjónusta er sérstaklega verðnæm og næmnin fer vaxandi svo skattar geta rýrt samkeppnishæfni
- Beiting almennra skatta sérstaklega óheppileg í stefnumótun í kringum ferðaþjónustu
- Nær öll ríki ESB eru með lækkaðan virðisaukaskatt á ferðaþjónustugreinar
- Mikilvægt að skattabreytingar séu kynntar með góðum fyrirvara og í góðu samráði

Fimm leiðir til að framleiðni aukist og ferðaþjónusta skili enn meiri verðmætum í þjóðarbúið

1 Stöðugt rekstrarumhverfi

2 Skynsamlegt skattaumhverfi og hagfellt regluverk

3 Markviss vinna við að draga áfram úr árstíðasveiflunni

4 Áframhaldandi fjárfestingar og nýting tæknilausna

5 Öflug markaðssetning til að tryggja öfluga eftirspurn

Tækifærin í aukinni framleiðni

Konráð S. Guðjónsson
Kontext ehf.

Ferðaþjónustudagurinn
23. október 2025